

Klasik Arap Mizahında Sahte Peygamber Figürü

Hüseyin GÜNDAY*

Özet

Hz. peygamber henüz hayatta iken patlak veren ve Müslümanlar açısından hayati dinsel-politik sorunlardan biri olan sahte peygamberlik meselesi, mizahi alanda da kendisine yer bulmuş önemli bir edebi temadır. Bu makale, klasik edebî literatüründen ve tarih kitaplarından derlenen sahte peygamberlerle ilgili kırk adet anekdotu, şekil ve muhteva açısından ve mizahi bir perspektifle irdelemektedir.

Abstract

Pseudoprophet Figure in the Classical Arabic Humour

The problem of pseudoprophecy which broke out while the Prophet Muhammad still alive is one of the vital religious-political issues. This article will examine forty anecdotes about pseudoprophets compiled from classical adab literature and historical sources in terms of form and content.

Anahtar Kelimeler: Klasik Arap Edebiyatı, mizah, anekdot, sahte peygamber.

Key Words: Classical Arabic Literature, humour, anecdote, pseudoprophet.

---

* Öğr. Gör. Dr., Uludağ Ü. İlahiyat Fakültesi, hgunday@hotmail.com

A. İslâm'ın İlk Dönemlerinde Sahte Peygamberler

Sahte peygamberlik meselesi, Hz. peygamber henüz hayatta iken patlak veren, siyasi yönü ağır basan dinsel-politik sorunlardan biridir. Sözelimi Esved el-'Ansi'nin (ö.11/632) tam da Hz. Muhammed'in veda haccı dönüşünde hastalandığını haber alması üzerine peygamberlik iddiasıyla ortaya çıkışı, müteakiben önce 25 gün zarfında San'a'ya, birkaç ay sonrasında da bütün bir Yemen bölgesine hâkim oluşu, ana motivasyonunun din olduğu sanılabilen bu gibi hareketlerin özünde ince politik hesapların yer aldığı bir nüfuz çabası olduğu anlaşılmaktadır.¹ Nitekim ilk halife Hz. Ebû Bekir'in mücadele etmek durumunda kaldığı yalancı peygamberlerden Müseylimetülkkezâb (ö.12/633), kezâ Tuleyha b. Huveylid, Secâh bint el-Hâris (ö.41/661) gibi şahsiyetlerin de bazı mali (zekat) ve siyasi konular sebebiyle bir peygamber kimliğine ihtiyaç duydukları görülmektedir. Peygamberlik unvanı adı geçen kişilerin elinde, bilhassa İslâm'ın henüz tam olarak anlaşılıp yaşanmadığı bedevi muhitlerde, etrafında kitleler toplamanın, mevcut nüfuzu pekiştirmenin ya da toplanan zekat gelirleri vasıtasıyla rant sağlamanın en etkili araçlarından biri halini almıştır. İslâm tarihinde *ridde* savaşları olarak bilinen hadiseler de, peygamberlik kavramına ilişkin oluşturulan bu seküler ve pragmatist hedeflere Müslüman halifelerce yürütülen kararlı çabaları tanımlamaktadır.² Dolayısıyla Müseylimetülkkezâb'ın öldürülmesinden sonra onun izinden giden Secâh'ın nübüvvet iddiasını terk ederek kardeşlerinin yurduna tekrar Müslüman olarak dönüşü³ bir hidayet olayından ziyade bir dize gelme hadisesi gibi görünmekte olup, ayrıca halifelerce sergilenen kararlılığın uzun vadede meyve verdiğinin bir işareti olsa gerektir. Zemahşerî, Câhız'dan yaptığı bir nakille, nübüvvet iddiasında bulunup da çevrelerinde kalabalıklar toplayan, ancak daha sonra tövbe ederek hatalarını ikrar eden sadece iki kişi (Tuleyha ve Secâh) bulunduğunu kaydeder.⁴

Müslüman halifelerin mücadele etmek zorunda kaldıkları ilk devir sahte peygamberlerin ortak yönlerinden biri, bu kimselerin Câhiliye döneminin saygın mesleklerinden şairlik, hatiplik, kâhinlik, büyücülük, göz boyayıcılığı, hayvan eğitimi ve hipnotizma gibi kitleleri etkileme özelliği bulunan bir takım sanat ve uğraşlarla irtibatlı oluşlarıdır. Sözelimi tarihçi Mesûdî'nin bildirdiğine göre, yukarıda zikri geçen Esved el-'Ansi, kendisine inananları etkilemek için bir eşeğini özel olarak eğitmiş, bazı

¹ Hadisenin perde gerisindeki siyasi hesaplar için bkz. Algül, Hüseyin, "Esved el-'Ansi", *DİA*, XI, 440.

² Fayda, Mustafa, "Ridde olayları", *DİA*, XXXV, 91.

³ Fayda, Mustafa, "Secâh", *DİA*, XXXVI, 266.

⁴ ez-Zemahşerî, *Rabî'u'l-ibrâr ve fusûsu'l-ahbâr* (I-II), thk. Târik Fethî es-Seyyid, Dâru'l-kutubi'l-İlmiyye, 1.Baskı, Beyrut, 2006, I, 359.

komutlar sayesinde ona belirli hareketleri yaptırmayı başarmıştı.⁵ İbu'l-Cevzî ise *Saydu'l-hâtır* adlı eserinin *مِنْ أَدْعَا الْبُؤَّةِ وَمَنْ أَدْعَا الْكِرَامَاتِ* adlı bölümünde, bir takım oyunlarla insanları kandırmaya çalışan sahte peygamberlerin daha sonra anlaşılan hilelerine dair bol örnek verir. Sözelimi Cündüb b. Gülsüm demirden çivileri ve çamuru alev alev yaktığını iddia ediyor, ancak bunu sözü edilen şeylere belesan yağı (mürver) sürmek suretiyle yapıyordu. Kehmuş el-Küllâbî adındaki bir şarlatan ise vahşi hayvanların arasına bırakıldığı halde kendisine hiçbir zarar vermemelerini peygamberliğinin delili olarak gösteriyordu. Hâlbuki Kehmuş çeşitli bitkilerden hazırladığı bir mustahzaratı defne yağıyla karıştırıp vücuduna sürüyor, kendisine yaklaşan hayvanlar aldıkları nahış koku yüzünden dağılıp gidiyorlardı. Ebû Cu'vâne el-Âmirî adındaki Tâifli bir adam ısı yalıtım özelliği olan bitkisel bir yağ ile tüm bedenini yağıyor sonra da ısıdan etkilenmeyişi nübüvvetinin bir delili olarak ileri sürüyordu. Son olarak Hanzale b. Yezid el-Küfi de, şişenin içrisine yumurtayı sağlam olarak sokup çıkarma yeteneğini -ki bunu yumurtayı keskin sirkeye yatırmak suretiyle beceriyordu- bir peygamberlik delili olarak sunmaktaydı. İbu'l-Cevzî burada saydığı ve bir kısmını da *el-Muntazam* adlı tarih kitabında zikrettiğini belirttiği bu türden girişimlerin içyüzünün anlaşıldığını, dolayısıyla sözde peygamberlerin son tahlilde mutlaka rezil rüsva olduklarını kaydeder.⁶ Bu arada, şiir sanatındaki yetkinliğiyle tanınan ünlü şair Ahmed b. el-Hüseyn el-Cu'fi el-Kindî'ye "*mütenebbî*" lakabının verilmesine ilişkin hikâyeler de bu bağlamda hatırlanabilir.⁷

⁵ Mes'ûdî, *et-Tenbîh ve'l-işrâf*, Brill Publishers, Leiden, 1967, s.276-77; Abdüsse-lâm Hârûn, *Kunnâsetu'n-nevâdir*, Mektebetu'l-Hâncî, 1.Baskı, Kahire, 1985, s. 31.

⁶ İbnu'l-Cevzî, Ebu'l-Ferac, *Saydu'l-hâtır*, thk. Abdulkâdir Ahmed 'Atâ, Dâru'l-kütübî'l-İlmiyye, 1.Baskı, Beyrut, 1992, s.411-414.

⁷ İbn Hallikân, *Vefeyâtu'l-a'yân ve ebnâu enbâi'z-zemân* (I-VII), thk. İhsan 'Ab-bâs, Dâru Sâdir, Beyrut, 1994, I, 122; Se'âlibî, *Yetîmetu'd-dehr*, I, 142; İsmail Durmuş, "Mütenebbî", *DİA*, XXXII, 195.

Bir şiirinde kendisini '*Rabbu'l-kavâfi*' (kâfiyelerin ilahı) şeklinde tanımlayan Ahmed b. el-Hüseyn'e *mütenebbî* lakabının, böyle bir cüretkârlık eseri verildiğini belgeleyen güzel ve meşhur bir anekdot ise şöyledir:

Bir defasında İsbiliyye emiri Sultan el-Mu'temid b. 'Abbâd, şair Mü-tenebbî'ye ait,

إِذَا ظَفَرَتْ مِنْكَ الْغُيُونَ بِنَظْرَةٍ   أَتَابَ بِهَا مُعْجِي الْمَطْيِ وَرَازِمَةَ

Senin bir bakışınla, (sürüdeki) yorgun ve dermansız develer dahi şevke gelir.

mealindeki dizeleri terennüm ediyor, hayranlığını ifade için de aynı dizeleri tekrarlayıp duruyordu. O sırada mecliste bulunan ve sultanın övgüde aşırıya kaçtığını düşünen Endülüslü şair 'Abdulcelil b. Vehbün (483/1090) irticâli olarak şu satırları okuyuverdi:

Çevrelerindeki insanları etkilemek için sahte peygamberlerin izledikleri önemli bir diğer taktik de, Kuran-ı Kerim'deki kısa surelere veya bazı ayetlere muârazaya kalkışmalarıdır. Esasen bizzat Cenab-ı Hak inanmayanları böyle bir düelloya davet etmiş, ancak Hz. Peygamberin sağlığında bu çağrıya uyarak karşılık veren pek çıkmamıştır. Ancak Hz. Peygamberden sonra bu yönde bazı çabalar varsa da, bunlar, edebiyat ve mizah kitaplarında bir aşığılama ve kınama konusu olmayı hak edecek düzeydedir. Sözelimi Asmaî'nin bir rivayetine bakılacak olursa, Hüzeyl b. Yafûr İhlas suresine nazîre getirmek gayesiyle şöyle bir söz söylemişti:

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ إِلَهٌ كَالْأَسَدِ جَالِسٌ عَلَى الرَّصَدِ لَا يُفَوِّتُهُ أَحَدٌ.

De ki o Allah birdir. O bir aslan gibidir. Pusuda bekler hazır. Herkes onun avıdır.⁸

Sahte peygamberlerin vahiy mahsulü olduğunu iddia ettikleri bu kabil sözlerin yanı sıra kaynaklar, Müseylimetülkezzâb ile Secâh arasında cereyan eden ve secili bir nesir örneği teşkil eden bazı müstehcen ifadelerin de yine bu bağlamda değerlendirildiğini belirtir.⁹

لَيْسَ جَادٌ شِعْرُ ابْنِ الْحُسَيْنِ فَإِنَّمَا
تُجِيدُ الْعَطَايَا وَاللَّهُ تَفْتَحُ اللَّهُي
تَنْبَأُ عَجَبًا بِالْقَرِيضِ وَلَوْ ذَرَى
بِأَنَّكَ تَرْوِيهِ إِذَا لَسَّأَلَهَا

Eğer İbnu'l-Hüseyin'in (Mütenebbî'nin) şiirleri parlıyorsa onları asıl parlatan zât-ı şahânelerinin ihsanlarıdır. Zira kese açılınca dil de çözülür (ne de olsa yem ağzı açar). Hani Mütenebbî nazmettiği şiirleri dolayısıyla kibre kapılıp peygamberliğini ilan etmişti ya; eğer şimdi de sizin ona ait dizeleri mırıldandığınızı duyacak olsaydı hiç kuşku yok ilahlık da taslardı!

İbn Vehbün'un bu hazırcıvaplığı sultan İbn 'Abbâd'ın o kadar hoşuna gitti ki, derhal kendisine 200 dinar verilmesini emretti.

Bkz. el-Makkari, *Nefhu't-tîb min ğusni'l-Endelusi'r-ratîb* (I-VII), thk. İhsân 'Abbâs, Dâru Sâdir, Beyrut, 1968, III, 194; Yûsuf el-Bedîî, *Subhu'l-münebbi' 'an haysiyyeti'l-Mutenebbi'*, thk. Mustafa es-Sekkâ ve Muhammed eş-Şitâ, Dâru'l-me'ârif, 3.Baskı, Kahire, s. 73-74; *el-Mutrib min eş'ari ehli'l-Mağrib*, thk. İbrahim el-Ebyârî, Hamîd 'Abdulmecid, Ahmed Ahmed Bedevî, Dâru'l-ilm li'l-câmiî, s.118; el-Yûsî, Hasan, *Zehru'l-ekem fi'l-emsâl ve'l-hikem* (I-III), thk. Kusay el-Hüseyin, Dâru ve mektebetu'l-Hilâl, 1.Baskı, 2003, I,120-21.

⁸ *Saydü'l-hâtr*, s.413.

⁹ Sözü edilen erotik ifadelere Arap edebiyatının pek çok meşhur klasikinde rastlanabilir. Mesela bkz. el-İsfehânî, Râgıb, *Muhâdarâtu'l-udebâ* (I-V), nşr. Riyâd Abdulhamîd Murâd, Dâru Sâdir, 1.Baskı, Beyrut, 2004, IV, 162-63; el-'Âmilî, Behâuddîn, *el-Keşkül* (I-II), thk. Muhammed 'Abdulkerim en-Nemerî, Dâru'l-kutubi'l-İlmiyye, 1.Baskı, Beyrut, 1998, II, 227-28; ez-Zemahşerî, *el-Mustaksâ fi'emsâli'l-'Arab* (I-II), Dâru'l-kütübi'l-İlmiyye, 2.Baskı, Beyrut, 1987, I, 149; el-Kutubî, el-Vatvat, Ebû İshak Burhâneddîn, *Ġuraru'l-hasâisi'l-vâziha*, Dâru Sa'b, Beyrut, 210; en-Nuveyrî, *Nihâyetu'l-erab fi funûni'l-edeb* (I-XXXIII), thk. Mufid Kumeyha ve ekibi, Dâru'l-kutubi'l-İlmiyye, 1.Baskı, Beyrut, 2004, XIX, 49; el-Meydânî, *Mecma'u'l-emsâl* (I-II), nşr. Muhammed Muhyiddîn 'Abdulhamid, Mektebetu's-sunneti'l-Muhammediyye, 1955, I, 326.

Sahte peygamberlerin nüfuz edinme ve cemaat toplama gayesiyle başvurdukları yöntemlerden bir diğeri ise, tahrimi söz konusu olan bazı hususların tecviz edilip, kimi farz ibadetlerinde de tahfife gidilmesidir. Müseylimetülkkezâb'ın içkiyi ve zinayı serbest bırakıp, sabah ve yatsı namazlarını lağvetmesi bunun bir örneğidir.

B. Sahte Peygamber Edebiyatında Ortak Unsurlar

Bu başlık altında incelenebilecek tarihsel ve edebi malzeme, hicri ilk iki asırla sınırlı kaldığı anlaşılan ve kabaca 'peygamberlik iddiasında bulunan kimselerin halifelerin huzurunda verdikleri hazırcevaplık' hikâyelerinden oluşmaktadır. *Edeb* literatüründe ve klâsik mizah kaynaklarında genellikle نَوَادِرُ الْمُتَنَبِّئِينَ başlığı altında yer alan bu anekdotik malzemenin¹⁰ hemen hemen hepsinde şaşkıncu biçimde ortak bazı özellikler yer almaktadır. Biz, makalenin bu bölümünde ilgili mizahi malzemenin anatomisi ve ortak şekilsel unsurları üzerinde duracağız. İzlenecek olan yöntem ise; peygamber hikâyelerinin birkaçında, büyük bir grubunda ya da tümünde ortak olduğunu tespit ettiğimiz bir hususun önce zikredilip, buna örnek teşkil eden referansların parantez içerisinde rakamsal olarak verilmesi şeklinde olacaktır. Dolayısıyla, daha verimli bir okuma için aşağıda yer alan her bir maddeden sonra, makalenin C bölümünde yer alan 34 adet hikâyeden ilgili referans numaralı anekdotun okunması uygun olacaktır. Bu arada, anekdotların sıralama ve numaralandırılmasında herhangi bir kritere bağlı kalmadığımızı hatırlatalım. Şimdi sahte peygamber anekdotlarındaki ortak unsurları, referans numaralarına da işaret etmek suretiyle sıralayalım:

1. Sahte peygamber hikâyelerinin çok büyük bir bölümü, “ اِدْعَى ” ve “ تَنْبَأَ رَجُلٌ ” şeklindeki klişevâri bir ifadeyle başlar veya “ اِدْعَى ” ve “ رَجُلٌ النُّبُوَّة ” kalıplarını kullanır (1, 2, 3, 4, 5 no'lu anekdotlar ve diğerleri).

2. Sahte peygamber konulu rivayetlerin tümünde dönemin modasına uygun biçimde hikâyenin kahramanı yakalanarak resmî otoriteye mutlaka teslim edilip bölgenin mülkî âmirinin (çoğunlukla halife, vâli veya emirin) huzuruna çıkartılmaktadır. Hemen her hikâyede yer alan

¹⁰ Dilimizde yaygın olarak 'yalancı peygamber' karşılığının tercih edildiği مُتَنَبِّئِي teriminin, bilhassa istihzâ üslûbunun öne çıktığı mizahi anlatılarda daha vül-garize lafızlarla Türkçe'ye aktarılmasının mümkün olduğu kanaatindeyiz. Dolayısıyla, hemen her anekdotta zikri geçen *mütenebbi* lafzını her defasında 'yalancı peygamber' terimi ile karşılayıp üslupta monotonluğa düşmemek için, hikâyelerin tercümelerinde şu gibi alternatif çevirilere de yer verilecektir: *sahte peygamber*, *sözde peygamber*, *peygamber müsveddesi*, *peygamber taslağı*; hatta biraz daha argo tabirlerle *peygamber bozuntusu*, *çakma peygamber* vs.

“أَوْصَلَ إِلَيْهِ” ; “أَدْخَلَ إِلَيْهِ” ; “حَمَلَ إِلَيْهِ” ; “مَثَلَ بَيْنَ يَدَيْهِ” ; “حَضَرَ بَيْنَ يَدَيْهِ” gibi ifade ve ibarelerle bir yandan hilâfet kurumunun veya siyasi otoritenin tartışmasız üstünlüğüne dikkat çekilirken, diğer yandan yerleşik dinin saygınlığına da güçlü bir vurgu yapılmaktadır. Bir başka ifadeyle, rivayetlerde görülen bu yaygın ortak tema, dönemin idarecisinin bilhassa siyasi ve dinî otoritesini pekiştiren özel bir tutum olarak sunulmak istenmektedir.

3. Rivâyetlerde dikkati çeken önemli bir husus da, hakkında şikâyet bulunan ve sahte peygamber olduğunu ileri süren şahsın doğrudan bir linç kampanyasına kurban edilmeyerek, halife, vali, emir, sultan, kadı vb. kişilerce makul bir yöntemle sorgulanması, öncesinde meselenin bizzat sanığın ağzından duyulmasına (ikrar ve itirafa) özen gösterilmesidir. Bu maksatla huzura veya mahkemeye çıkarılan kişiye yöneltilen “مَنْ أَنْتَ/أَنْتَ؟” (*Kim olduğunuzu burada da söyle!*) ; “مَا الَّذِي يُقَالُ؟” (*Gerçekten peygamber olduğunuzu mu söylüyorsunuz?*) gibi ifade ve ibarelerin neredeyse standart olduğu söylenebilir.

4. Sahte peygamber hikâyelerinin ortak temalarından biri de, bütün bu anlatılarda müddeinin davasını ispata davet edilmesi, bir başka ifadeyle sözde peygamberlere bir mucizeleri olup olmadığının sorulmasıdır. Bu maksatla “Bir mucizen var mı?": أَلَمْ عَلِمْتُمْ؟ / مَا مُعْجَزَتُكَ؟ gibi şablonlar ya da “Peygamberliğinin delili nedir?” / مَا آيَاتُكَ؟ / مَا حُجَّتُكَ؟ gibi manasına gelen أَيْ شَيْءٍ يَدُلُّ عَلَى صِدْقِ دَعْوَاكَ؟ ve مَا الدَّلِيلُ عَلَى نُبُوتِكَ؟ gibi cümleler kullanılır. Sözde peygamberler mucize gösterme hususunda başarısız olsalar da, genellikle hikâyenin final kısmını teşkil eden son cümleleri ile neşeli bir ortam yaratmayı başararak rakipleri karşısında avantajlı bir konuma yükselir ve cezadan kurtulurlar. Dolayısıyla hemen her bir anekdotta gerçek mucizenin yokluğuna karşılık mucizevi bir kurtuluş söz konusudur.

5. Kimi hikâyelerde kurgu sahte peygamberlerin meslekleri üzerinden yürümekte, mizahın düğüm noktası da keza mesleğe ilişkin bir nükte ile çözülmektedir (14 ve 23 no’lu anekdotlar). Bu tür hikâyelerde, halife veya emîrin sahte peygambere yönelttiği yine standart bir kalıp vardır: مَا صَنَاعَتُكَ؟ (Mesleğin ne? = Ne işle uğraşırsın?)

6. Bazı sözde peygamberlerin nübüvvet iddiasındaki çıkış noktaları, kendi adlarıyla bir peygamber adındaki rastlantısal örtüşmedir. Belirli bir peygamber adını taşıyan sahte peygamberden, o peygamberle özdeşleşmiş olan meşhur mucizenin tekrarı istenmekte, nükte de, bu isteğin zekice ve ustaca manipülasyonundan doğmaktadır (4, 7, 11 no’lu anekdotlar).

7. Olağanüstü bir özgüvene sahip olan sözde peygamberler, nübüvvetlerini ispatlamak için kendilerinden istenilen her şeyi yerine getirebilecek, her soruya yanıt verebilecek bir evsafa karşımıza çıkarlar. Dolayısıyla “*Mucizen nedir?*” biçimindeki bir soruya, huzurla *سَلْ مَا شِئْتَ؟* (*İstediyini sorabilirsin*) ya da *سَلْ عَمَّا شِئْتَ؟* (*Dile benden ne dilersen!*) gibi bir takım repliklerle karşılık verebilir sahte peygamber. (1 ve 17 no’lu anekdotlar).

8. Sözde peygamberlerin müdafaa yöntemleri içerisinde en çarpıcı hususlardan biri, bu insanların, yerleşik dini kalıp ve temalardan olabildiğince yararlanmalarıdır. Sınırlı sayıdaki bir anekdot grubunda sözde peygamberler, nübüvvetlerinin onayını bizzat Kuran-ı Kerim’den aldıkları iddiasındadırlar. Sözde peygamber *الْقُرْآنُ الْعَزِيزُ يَشْهَدُ بِبُيُوتِي* veya *الْقُرْآنُ يَقُولُ (...)* benzeri bir ifadesiyle, olayı bir üst dramatik aşamaya taşımaktadır. Zira böyle bir ifade ister istemez muhatapları Kuran’daki bu delili öğrenmeye sevk etmektedir. Esasen bu, hikâyenin kahramanını muhatabının nezdinde sevimlileştiren bir aşamadır. Zira halife öne sürülen argümanın saçmalığını duyar duymaz rahatlamakta, meselenin gayri ciddi bir boyutta olduğunu anlamaktadır (7 no’lu anekdot). Kimi durumlarda ise şarlatan peygamberin, Kuran-ı Kerim’deki bazı ayetleri kendi amacı doğrultusunda ustaca manipüle ettiği görülür (bkz. 7, 12, 13, 14, 26, 28 ve 31 no’lu anekdotlar).

9. Ekseriyetle halifeler, hiç olmazsa en başında sahte peygamberleri dikkate alıyor, iddialarının mahiyetini öğrenmeye çalışıyor, zaman zaman da kendilerine yakın duran kelam âlimlerinden bu tiplerle teolojik polemiklere girmelerini bekliyordu (7 no’lu anekdot). Sahte peygamberi yargılayan merci -ki daha önce de işaret edildiği üzere bu kişi daha çok halife, vali veya kadıdır- muhatabının cesaretine şaşırmakla birlikte polemiği devam ettirmek durumundadır. Zira ortada peygamber olduğunu söyleyen biri bulunmakta ve her türlü talebi yerine getirebileceğini vaat etmektedir. Bu yüzden sorgulayıcı, sözde peygamberden gerçekleşmesi mümkün olmayan bazı taleplerde bulunur. Sözgelimi derhal bir karpuz var etmek (5 no’lu anekdot), kapalı bir kilidi anahtarsız olarak açmak (17 no’lu anekdot), elindeki âsânın yılanı dönüşmesini sağlamak (12 no’lu anekdot) ve diğerleri.

10. Belirli bir anekdot grubunda ise nüktenin özünü, sözde peygamberin, kendisine gönderildiği toplumla olan ilişkisi teşkil etmektedir (3, 6, 27 ve 29 no’lu anekdotlar). Bu yüzden birçok örnekte, sözde peygamberi mahkeme eden şahıs *وَإِلَىٰ مَنْ بُعِثْتَ؟* (*Kime gönderildin?*) sorusunu tevcih eder. Böyle bir soruyu fuzülilik ve aşırı meraklılık olarak değerlendiren örnekler de vardır (34 no’lu anekdot).

11. Sahte peygamber anekdotlarının en tipik özelliklerinden biri de, hikâyenin akışı içinde genelde taraflar arasında itiraz ve karşı itirazların ya da son tahlilde kelimenin tam anlamıyla bir pazarlığın söz konusu oluşudur (2, 4, 5 ve 12 no'lu anekdotlar). Anekdotların bu türünde, herhangi bir talebi doğrudan yerine getiremeyeceğini bilen sözde peygamberin başarısı, pazarlık konusu olan hususun ustalıklı manipülasyona açık hale sokulmasında yatar. Her defasında sahte peygamberin, muhataplarına, kabullenmeleri mümkün olmayan şartlar ileri sürdüğü görülür. Mesela gebe bırakılacak kısır bir kadından doğacak çocuğun, söz konusu sahte peygamberin risaletini tasdik edeceği iddiası böyle bir örnektir (7 no'lu anekdot. Diğer imkânsız talepler için ayrıca bkz. 1, 2, 4, 5, 12 ve 30 no'lu anekdotlar). Kimi durumlarda sözde peygamber, göstereceği mucize konusunda karşı tarafı ikna edip رَضِينَا (böyle bir şeyi mucize olarak kabul ediyoruz) dedirtebilir. Ancak öyle de olsa, onun kafasındaki çözüm kesinlikle bir entrika boyutu içermektedir (2 no'lu anekdot).

12. Sözde peygamber bazı hikâyelerde, göstereceği mucizenin türünü belirleme aşamasında iken içinde bulunduğu meclisten bazı kurbanlar seçip, bilhassa bu esnada ileri sürdüğü ilginç teklifleriyle yürütülmekte olan tahkikatın ciddiyet ekseninden şaka eksenine kaymasını hedefleyebilir (1, 4, 7, 29, ve 30 no'lu anekdotlar). Kurgunun bu türünde çoğu zaman sahte peygamber, halife ile has adamları (vezir, kâtip, kadı, vali vb.) arasındaki soğuk ve sevimsiz ilişkileri ustaca yorumlaması sayesinde soruşturmanın yönünü ciddiyetten şakaya çevirir ve bu sayede öngörülen cezadan kurtulmayı başarır (7 ve 19 no'lu anekdotlar). Ayrıca meclisten seçilen kurbanların bir kısmı şaka kurbanı olmamak için sahte bir mümin görüntüsü vermekte ve أَنَا أَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِكَ وَصَدَّقَ (Ben sana inananların ilkiyim) benzeri bir klişe ile de atmosferin ciddiyetten mizaha taşınmasına yardımcı olmaktadır. (4, 7 ve 29 no'lu anekdotlar)

13. Ekseriyetinin mecnun veya meczup, dolayısıyla toplum için zararsız olduğuna hükmedilmesinin ardından sözde peygamberlerin serbest bırakıldığı kimi durumlarda ise (13, 27 ve 34 no'lu anekdotlar), gelişen diyalogun biçimine bağlı olarak bu kimselerin ödüllendirildiklerine tesadüf edilmektedir. Gerçekten de ilgili anekdotların hemen hepsinde, halifeyi/emiri bir şekilde memnun ve mutlu eden bir final çoğu defa kahramanın taltifiyle sonuçlanmakta, gülmeye yol açan pratik zekâ ürünü söz ve yorumlar pek çok örnekte cömertçe ödüllendirilmektedir.

14. Bu edebi anlatıların kahir ekseriyetinde düellodan galip çıkan taraf sözde peygamberdir. Onun, halifeyi ve adamlarını mağlup eden pratik zekâsı, içerdiği hileye rağmen ödüllendirilmeye layık görülmektedir. Dolayısıyla bu rivayetlerde sözde peygamberlerin esasen iki bakımdan ödüllendirildiği söylenebilir: **(a)** Peygamber olduklarını iddia

ettikleri halde, sorgulama sırasında durumun vahâmetini kavrayıp işi şakaya vurmaları dolayısıyla halifeyi veya adamlarını memnun ettiklerinden affedilmektedirler. Gerçi bazen diyalog esnasında sahte peygamberin verdiği cevaplar tahkir içerikli olabilir, ancak mizahın gücü her defasında halifenin öfkesini yatıştırarak düzey ve kalitededir (3 ve 29 no'lu anekdotlar). **(b)** Mizah anlayışları sebebiyle ya da bu kabil davranışlara bir daha yönelmemelerini sağlama gayesiyle maddi bir takım imkânlarla taltif edilmektedirler. Bu durum hemen her anekdotta görülen bir final biçimidir.

15. Bazı hikâye örneklerinde halife, sorgulama bitip de işin sonu şakaya vardıktan sonra, sözde peygamberden bir daha benzer davranışlara yeltenmeyeceği hususunda bir nevi taahhüt ya da garanti almakta, adamı ancak bundan sonra salıvermektedir (5, 6, 17 ve 24 no'lu anekdotlar). Rivayetlerde bu durumu anlatan bir tek fiil bulunmaktadır:

إِسْتَتَابَ (Yaptığı işten vazgeçmesini, tövbe etmesini istedi)

16. Bazı halifelerin, sahte peygamberlerle zaman zaman tehditkâr bir üslup içerisinde konuşmaları şarlatanları ürkütmekte, diyalogun seyrinin gayri ciddi bir boyuta taşınmasına yol açmaktadır (bkz. 18, 21, 34 ve 36 no'lu anekdotlar).

17. İlgili rivayetlerin satır aralarından sahte peygamberlerin nadir ve kısa süreliğine de olsa hapse atıldıkları anlaşılıyorsa da (6 ve 9 no'lu anekdotlar) neticede her hâlükârda serbest kalmaktadırlar. Sahte peygamber edebiyatını konu alan anekdotların hemen hepsinin final bölümünde yer alan وَأَمَرَ بِإِطْلَاقِهِ / وَأَطْلَقَهُ / وَخَلَّى سَبِيلَهُ gibi ifadeler bu durumu doğrulamaktadır.

18. Yukarıdaki son birkaç maddeyi dikkate aldığımızda diyebiliriz ki: birçok sözde peygamber hikâyesinin finali birbirine yakın ifade ve ibarelerle sona ermektedir. Anekdotların son bölümünü teşkil eden kısımlar alt alta getirildiğinde, aşağıdaki beşli yapının en az iki veya üç parçasının bütün örneklerde neredeyse standart biçimde yer aldığını görebiliriz:

Hikâyelerin Final Cümlelerinde Yer Alan Ortak İbareler

5. AŞAMA	4. AŞAMA	3. AŞAMA	2. AŞAMA	1. AŞAMA
وَأَمَرَ بِإِطْلَاقِهِ	وَأَطْلَقَهُ	وَخَلَّى سَبِيلَهُ	وَأَمَرَ بِإِطْلَاقِهِ	وَضَحِكَ مِنْهُ
Salıverme	◀ Taltif	◀ Taahhüt	◀ Bağışlama	◀ Gülme

Bkz. 1, 2, 3, 5, 6, 7 no'lu anekdotlar ve diğerleri.

19. Bir iki vaka ile sınırlı da olsa, cüretkârlıklarından ötürü idam cezasına çarptırılan sahte peygamberlerin varlığına da şahit olmaktayız. Böyle bir girişim neticesinde verilen ölüm cezasının infazı -öyle anlaşılı-

yor ki ibret-i âlem olması için- çarmlıha germe veya kazığa oturtma şeklinde gerçekleşmektedir (8, 11 ve 33 no'lu anekdotlar). İki münferit vaka ise kırbaç cezasının tatbiki öngörülmektedir (18 ve 35 no'lu anekdotlar). Anekdotlardaki infazları ifade eden standart lafız ise **وَضَلَّ** 'dir. Edebiyat kitaplarının dışındaki metinlerde de, sözgelimi Belâzuri'nin *Ensâbu'l-eşraf*ında sahte peygamberlik girişiminde bulunan bir adamın muhatap olduğu dramatik son dikkat çekicidir (31 no'lu anekdot).

20. Sözde peygamber iddiasıyla halife huzuruna çıkartılan kimselerin -biri hariç- tümü erkektir. Tek istisna teşkil eden anekdotta, bir argümanla köşeye sıkıştırılan sözde kadın peygamberin, durumu kendi lehine çevirmesine yardımcı olan araç da cinsiyet meselesinin düz bir mantık ve basit bir linguistik yaklaşımla ele alınmasıdır (10 no'lu anekdot). Çözümün basit ancak hemen herkesin dikkatinden kaçan ustaca kelime ve mantık oyunları ile sağlandığı başka anekdotlar da vardır (13, 15, 16, 22 ve 24 no'lu anekdotlar)

21. Geç dönem edebiyat antolojilerinde rivayetlerin kurgu tekniği bakımından daha sofistike bir hal aldığı, bu edebi parçaların aynı zamanda *mücün* adı verilen yarı müstehcen bir üslupla dizayn edildiği dikkati çekmektedir (28 ve 29 no'lu anekdotlar)

22. Bazı rivayetlerin satır aralarından, sahte peygamberin ana motivasyonunun ikram beklentisi veya bir yardım/hak talebi olduğu anlaşılmakta, şarlatan "*peygamberlik*" kisvesini halifenin huzuruna çıkabilmek için bir basamak olarak kullanmaktadır (20 no'lu anekdot). Bu anekdotun *Simtu'l-leâli*'de yer alan daha olgun bir versiyonunda, şarlatanın asli gayesi daha net cümlelerle ifade edilmiş,¹¹ kimi anekdotlarda ise bu husus bizzat kahramanın ağzından itiraf edilmiştir (12 ve 34 no'lu anekdotlar).

23. Anlaşıldığı kadarıyla bazı anekdotlarda sahte peygamber rolüne bürünen kimse köyün veya mahallenin tescilli delisidir. Mecnunluğu ya da meczupluğu herkesçe bilindiğinden bu kimselerle ilgili hikâyelerde bir sorgulama sahnesinden ziyade mizahi sonuç üreten komik diyaloglar öne çıkartılmıştır (25 no'lu anekdot).

24. Tarih kitapları ile nevâdir koleksiyonlarındaki sahte peygamberlere ilişkin anekdotik rivayetlerin zaman zaman kesiştiği görülmektedir. Sözgelimi 8 no'lu anekdotun kaynakları arasında *Târîhu Dimeşk* ve *Tehzîbu'l-kemâl* gibi iki önemli tarih kaynağı da dikkat çekmektedir.

---

¹¹ el-Evnebi, Ebû 'Ubeyd el-Bekri, *Simtu'l-leâli fî şerhi Emâli'l-Kâli* (I-III), thk. Abdulaziz el-Meymeni, Matba'atu lecneti't-te'lif ve't-terceme ve'n-neşr, 1936, I, 240.

25. Son olarak, aşağıda çevirileri verilecek olan anekdotların istatistikî durumuna ilişkin bazı sonuçları da bir tablo yardımıyla göstermek ve kısa bir değerlendirmeye bu bölümü noktalamak istiyoruz:

Sorgulayıcı resmî otorite ve dönemi		Anekdot No'su	Toplam
EMEVİ	Halife Abdulmelik b. Mervân (ö.705)	31	1
ABBASİ	Halife Mansûr (ö.775)	3	1
	Halife Hârûn Reşid (ö.775)	1, 28, 35	3
	Halife Mehdi (ö.785)	6, 12 , 26, 34	4
	Halife Me'mûn (ö.833)	2, 4 , 5, 7 , 9, 10 , 16, 17, 20, 21, 24, 29	12
	Halife Mu'tasım (ö.842)	3, 4	2
	Halife Vâsık (ö.847)	12	1
	Halife Mütevekkil (ö.861)	7, 10 , 19, 22, 23	5
-	Irak valisi Abdullâh el-Kasrî	8	1
	Basra valisi Süleyman b. Ali	13	1
	Horasan emiri Abdullah b. Hâzım	27	1
	Adı zikredilmeyen halife, emir, sultan	11	1
	Adı zikredilmeyen vali	14, 33	2
	Anonim	15, 18, 25, 30, 32, 36	6
	Not: Koyu olarak belirtilen anekdot numaraları, hikâye kahramanlarından belirli bir halifenin, rivayetten rivayete değiştiği örneklerdir.		

Buna göre,

1. Sözde peygamberlere ilişkin anlatılan fıkra ve anekdotların, 700-860 yılları arasındaki halifelerin iktidar yıllarını içine alan Emevi-Abbasi devri edebiyat ürünleri oldukları anlaşılmaktadır. Daha doğru bir ifadeyle, mizahi edebiyata konu olan sahte peygamber anekdotlarının, biri hariç hemen hepsi Abbâsî devrine ait olup, hangi döneme ait olduğu bilinmeyen de sekiz anekdot bulunmaktadır. Ayrıca hikâyelerin özünü teşkil eden hadiselerin zaman zaman değişik kaynaklarda farklı

halifelerle ilişkilendirilmesi, bu rivâyetleri kısmen de olsa güvenilirlik açısından şâibe altına sokmaktadır.

2. Sahte peygamberlikle ilgili teşebbüslerin çok büyük bir bölümü, devletin en üst makamında oturan halifece temsil edilen siyasi ve dini otoriteyle yüzleştirilmektedir. Ayrıca yerel valilerin çözdüğü 3; sor-gulayıcı ismi verilmeden halledilen de 9 sahte peygamberlik vakası bulunmaktadır.

3. Sahte peygamber vakalarının özellikle Halife Me'mûn döneminde nispeten yoğunluk kazandığı dikkati çekmektedir. Bunun tarihi sebepleri araştırılabilir. Muhtemel nedenlerden biri şu olabilir: Hilafet döneminde meydana gelen sayısız isyana, harekâta, savaflara, idari entrikalara rağmen Me'mûn, başarılı bir halife olmasının yanı sıra ilme, ulemaya, bilimsel münazaralara, ilim meclislerine ve her türlü fikri harekete -çeviri faaliyetleri hatırlanabilir- arka çıkan, zeki, kavrayışlı, entelektüel bir devlet adamıydı. *Halku'l-Kuran* meselesi gibi, devletin resmi politikası haline getirmek istediği bazı mutezile düşüncelerini istisna edersek, genel olarak onun farklı fikir ve faaliyetlere toleranslı yaklaştığı söylenebilir. Me'mûn'un sözü edilen müsamahakârlığı, sağda solda çıkan bazı söylentilerin sarayda kendi yüzüne dahi açık yüreklilikle ifade edilmesine olanak tanıyan bir yapıdaydı. O nedenle olmalı ki, Me'mûn, sahte peygamberlik iddiasında bulunan kimseleri derhal ve sert biçimde cezalandırmak yerine, onları huzurunda dinlemekte, hatta konunun bir şekilde şakaya bağlanmasının ardından onları taltif edip ödüllendirmektedir.

C. Sahte Peygamber Anektodları

Anektod -1-

Halife Hârûn Reşid döneminde bir adam peygamberlik iddiasıyla ortaya çıkmıştı. Bu zat halifenin huzuruna getirildi. Halife "*Bir de senin ağzından duyalım bakalım, neymiş iddia ettiğin şey?*" deyince, adam "*Ben asil bir peygamberim*" karşılığını verdi. Halife "*Peki senin gerçek bir peygamber olduğunu nereden bileceğiz?*" diye sorduğunda, "*Her neyi isterseniz yapabilirim*" biçiminde iddialı bir karşılık aldı. O sırada meclisin kenarında el pençe duran tüysüz, sakalsız köleler bulunmaktaydı. Halife bu kimseleri kastederek "*Hadi öyleyse, şu ayakta dikilen köse köleleri sakallı vaziyete çevir bakalım!*" dedi. Adam bir süre başını önüne eğip düşündükten sonra "*Efendim! Bu tertemiz yüzlü kimseleri sakallı hale getirip şu nefis manzarayı bozmamı benden nasıl istersiniz! Ama dilerseniz yanınızda dikilen sakallı herifleri (vezir, kâtip, hâcib, kadı vb.) derhal sakalsız vaziyete sokuvereyim!*". Hârûn Reşid, sahte peygambe-

rin pratik cevaplılığına hayran kalarak gülmeye başladı. Sonra da adamı affedip kendisine hediye kabilinden bir şeyler verilmesini emir verdi.¹²

Anekdot -2-

Adamın biri peygamberliğini iddia etmiş, akabinde yakalanıp halife Me'mun'un karşısına çıkartılmıştı. Cezalandırılması için can atan meclisteki güruh sahte peygamberden halifenin huzurunda derhal bir mucize getirmesini talep etti. Adam "Mucize olarak, suya atacağım bir çakıl taşının gözleriniz önünde eriyip yok olmasına ne dersiniz?" diye sordu. Orada bulunanlar "Tamam, kabul ediyoruz" dedi. Bunun üzerine adam o sırada cebinde taşıdığı çakıl taşına benzer bir şeyi suya attı, o da derhal eriyiverdi. Olup bitenlere şaşırان güruh "Bu apaçık bir hile! Eriteceğin çakıl taşına sana biz kendimiz vereceğiz" diye itiraz etmek isteyince, sahte peygamberin yanıtı şöyle oldu: "Bağnazlık yapıp durmayın! Vallahi ne siz Firavun'dan daha aziz ve değerli, ne de ben hikmetçe Hz. Mûsâ'dan daha üstünüm. Böyle olduğu halde unutmayın, Firavun dahi Hz. Mûsâ'ya 'Ben senin kendi âsân ile yaptığın mucizeyi kabul etmiyorum. Mucizeni, benim sana vereceğim âsâyı ejderhaya çevirmek suretiyle göstermelisin' diye bir dayatmada bulunmamıştı". Bütün bu olup bitenleri izlemekte olan halife Me'mun güldü, sonra da adama bazı ikramlarda bulundu.¹³

Anekdot -3-

Abbasi halifelerinden Mu'tasım zamanında peygamberlik iddiasında bulunan bir adam yakalanarak huzura çıkartılmıştı. Akabinde halife ile bu adam arasında şöyle bir diyalog cereyan etti:

Halife: Sen peygamber misin?

Sahte peygamber: Evet.

Halife: Kime gönderildin?

Sahte peygamber: Sana gönderildim.

Halife: Şehâdet ederim ki sen sefih ve ahmak herifin tekisin!

Sahte peygamber: Doğru. Ama unutma ki her topluluğa, o topluluğun özelliklerini taşıyan bir fert gönderilir. Mu'tasım adamın bu sözlerine güldü, sonra da kendisine bir şeyler verilmesini emretti.¹⁴

¹² İbşihî, *el-Mustatraf fi kulli fern mustazraf* (I-II), nşr. Mufid Muhammed Kumeyha, Dâru'l-kutubi'l-ilmîyye, 2.Baskı, Beyrut, 1986, II, 521.

¹³ el-Âbî, Ebû Sa'd Mansûr b. el-Huseyn, *Nesru'd-durr fi'l-muhâdarât* (I-VII), thk. Hâlid Abdulğani Mahfûz, Dâru'l-kutubi'l-ilmîyye, Beyrut, 2004, II, 157; *el-Mustatraf*, II, 522; *Nihâyetu'l-erab*, IV, 18.

¹⁴ İbn Hamdûn, *et-Tezkiratu'l-Hamdûniyye* (I-X), Dâru Sâdır, nşr. İhsân Ab-bâs, Bekr Abbâs, 1. Baskı, Beyrut, 1996, VII, 242; *Nesru'd-durr*, II, 157; *el-Mustatraf*, II, 522; *Nihâyetu'l-erab*, IV, 18. Hikâyenin iki farklı versiyonunda sözü edilen halife

Anekdot -4-

Adamın biri Me'mûn'un hilâfet yıllarında peygamber olduğu iddiasıyla ortaya çıkarak herkesi kendisinin Hz. İbrahim olduğuna inandırmaya çalışıyordu. Adam yakalanıp Me'mûn'un karşısına çıkartıldı. Sonrasında halife ile aralarında şöyle bir diyalog cereyan etti:

Me'mûn: Hz. İbrahim olduğunu iddia ediyorsun, ancak onun peygamberliğini kanıtlayan bir takım mucizeleri vardı.

Sahte peygamber: Ne gibi mucizeler?

Me'mûn: Kendisi için devâsâ bir ateş yakılıp içine atılmış, buna rağmen oradan -mucize eseri olarak- sağ sâlim kurtulmuştu. Dolayısıyla -sen de İbrahim olduğuna göre- bizler de bir ateş yakıp seni ortasına atacağız. Eğer ateş Hz. İbrahim'e gösterdiği tavrı sana da gösterirse hep birlikte sana iman edeceğiz.

Sahte peygamber: Bu mucizeden biraz daha kolayı yok muydu?!

Me'mûn: Var, Hz. Musa'nınkiler.

Sahte peygamber: Onun mucizesi neydi ki?!

Me'mûn: Âsâsını yere bıraktığında bir ejderhaya dönüşmüş, Kızıldeniz'e vurduğunda ortasında geniş bir yol açmış, elini cebine soktuğunda da bembeyaz bir vaziyette çıkarmıştı.

Sahte peygamber: Vallahi bu saydıklarınız benim için İbrahim'inkinden de zor şeyler?!

Me'mûn: Öyleyse senden Hz. İsa'nın mucizelerini isteyelim.

Sahte peygamber: O ne yapmıştı?!

Me'mûn: Ölülere diriltmişti!

Sahte peygamber: İşte tam bana göre bir mucize. Teklifim şu: Hemen burada hazır bulunan kadı Yahyâ b. Eksem'in boynunu vurayım, arkasından da onu diriltivereyim?!

Me'mûn'un huzurunda icrâ edilen mahkemeyi izlemekte olan kadı derhal öne atıldı ve "Ben sana iman eden ve söylediklerini tasdik edenlerin ilkiyim!" dedi.¹⁵

Anekdot -5-

Yine Me'mûn'un hilâfet yıllarında bir başka adam peygamberlik iddiasında bulunmuştu. Yakalanıp saraya getirildiğinde halifeyle aralarında şu konuşma geçti:

---

fe Mu'tasım değil Mansûr'dur. Bkz. *Rabi'u'l-ibrâr*, I, 253-54; *et-Tezkiratu'l-Hamdûniyye*, VIII, 334.

¹⁵ *el-Mustatraf*, II, 522. *Muhâdarâtu'l-udebâ*'da sözü edilen halife Mu'tasım'dır. Ayrıca bu hikâyenin final kısmına ait radikal farklılıklar için bkz. *Muhâdarâtu'l-udebâ*, IV, 164; İbn 'Abdi Rabbih, *el-'Ikdu'l-ferîd* (I-IX), thk. Mufîd Muhammed Ku-meyha, Dâ-ru'l-kutubi'l-İlmiyye, 1.Baskı, Beyrut, 1983, VII, 157-58; *Muhâdarâtu'l-udebâ*, IV, 165; İbn 'Âsım, *Hadâiku'l-ezâhir*, al-mostafa.info/data/arabic/depot/gap.php?file=001819-www.al; s.110-11.

Me'mûn: Mâdem peygambermişsin, hemen senden bir karpuz var etmeni istiyorum.

Sahte peygamber: Bana üç gün mühlet vermelisin!

Me'mûn: Hayır, onu hemen şimdi istiyorum!

Sahte peygamber: Ama bu hiç âdil değil ey emîr! Gökleri ve yeri altı günde yaratan Yüce Allah bile karpuzu yerden ancak üç ayda bitirirken, siz bana üç günü fazla mı görüyorsunuz?!

Halife, adamın bu sözlerine gülmeye başladı, sonra da kendisinden bir daha böyle şeylere yeltenmemesi hususunda söz alıp bazı ikramlarla birlikte yolladı.¹⁶

Anekdot -6-

Bir adam halife Mehdî zamanında nübüvvet iddiasıyla peydâ olmuştu. Derhal yakalanıp sorgulanmak üzere Mehdî'nin huzuruna çıkartıldı. Sonrasında aralarında şu diyalog geçti:

Mehdî: Demek sen peygamber olduğunu söylüyorsun?

Sahte peygamber: Evet.

Mehdî: Peki kime gönderildin?

Sahte peygamber: Müsaade etmediniz ki gönderildiğimiz kavme bir ulaşalım! Sabahleyin peygamber olduk, akşamleyin pat hapse tıkıldık! Mehdî bu savunma biçimine öyle güldü ki, keyiften elleriyle dizlerini dövmeye başladı, sonrasında da diyalog şöyle gelişti:

Mehdî: Doğru söylüyorsun, galiba biraz erken davrandık! Peki, şimdi seni salıversek yine o insanlara tebliğe gidecek misin?

Sahte peygamber: Tövbe! Şimdiden anladım ki onların bana muamelesi de sizinkinden farklı olmayacak!

Mehdî: Bu durumda Cebraîl'e ne demeyi planlıyorsun?

Sahte peygamber: Ona diyeceğim ki "*Kimi gönderirseniz gönderin, ben karışmam. Benim eğirilmeyi bekleyen bir ton ipim var*"

Halife adamın bu son sözlerine çok güldü. Bir daha böyle şeylere tevessül etmeyeceğine dair söz aldıktan sonra da kendisini bazı hediyelerle yolladı.¹⁷

Anekdot -7-

Halife Mütevekkil zamanında peygamberlik iddiasında bulunan bir adam yakalanıp huzura çıkartıldı. Akabinde Mütevekkil ile bu adam arasında şöyle bir konuşma geçti:

¹⁶ *el-Mustatraf*, II, 522; *Nesru'd-durr*, II, 156; *Nihâyetu'l-erab*, IV, 18.

¹⁷ *Nesru'd-durr*, II, 158. Hikâyenin daha muhtasar versiyonları için bkz. el-Husrî, el-Kayravânî, *Cem'ul-cevâhir fî'l-mulah ve'n-nevâdir*, thk. Ali Muhammed el-Becâvî, Dâru'l-cil, Beyrut, 1987, s.204-205; *el-'Ikdu'l-ferid*, VII, 157; *Nihâyetu'l-erab*, IV, 17; *Hadâiku'l-ezâhîr*, s.108; *Muhâdarâtu'l-udebâ*, IV, 165.

Halife: Sen peygamber olduğunu mu iddia ediyorsun?

Sahte peygamber: Evet.

Halife: Peygamberliğinin delili nedir?

Sahte peygamber: Cenâb-ı Hakk Yüce Kur'an'da "*Allah'ın yardımı (nasrullâh) ve fetih geldiğinde (Nasr, 1)*" buyurmuyor mu? İşte benim adım Nasrullâh!

Halife: Peki mucize olarak ne gösterebilirsin?

Sahte peygamber: Bana kısır bir kadın getirin. Onu, doğar doğmaz konuşabilen ve nübüvvetimi tasdik eden bir çocuğa gebe bırakayım! Halife Mütevekkil o sırada yanında bulunan ve sorgulamayı izleyen veziri Hasan b. İsâ'ya dönerek "*Mucizesini görebilmemiz için eşini ona sunsana!*" diye takılınca, vezir de "*Valla Efendim, bende bu adamın peygamber olduğuna dair zerre kadar kuşku yok! Peygamberliğinden kim şüphe ediyorsa, asıl o eşini teslim etsin!*" Mütevekkil bu yorumları tebessümle karşıladı, adamı da serbest bıraktı.¹⁸

Bu hikâyenin farklı iki versiyonunda sözü edilen sahte peygamber ile diyaloga giren şahıs halife Me'mûn'un o sırada hapisanede bulunan samimi dostu, Bağdat mutezilesinin önemli şahsiyetlerinden Sümâme b. Eşras'tır (213/828).¹⁹ Hikâyenin, çatısı itibariyle bunlarla benzeştiği ancak ayrıntılarda bazı önemli tarihsel ipuçları ihtiva eden söz konusu rivayet şöyledir:

Halife Me'mûn döneminde Azerbeycan'daki bir adamın peygamber olduğuna ilişkin ortada bazı haberler dolaşıyordu. Me'mûn bu yalancı peygamberi huzuruna istedi, sonra da Sümâme b. Eşras'tan onunla münâzaraya girmesini talep etti. Sümâme "*Senin ülkende de ne çok peygamber bozuntusu var ey Me'mûn! Ciddiye almayıp geç bunları!*" dediyse de Me'mûn ısrarcı oldu. Bunun üzerine Sümâme sözü edilen adama döndü ve Me'mûn'un huzurunda bir kelam bahsinin kapısını aralamak istedi:

Sümâme: Peygamber olduğuna dair elinde mucize olarak ne var?

Sahte peygamber: Hemen karını bana getir ey Sümâme, gözünün önünde onunla cimâ edeyim. Karın bu ilişkiden bir çocuk doğuracak ve o çocuk henüz beşikteyken konuşmaya başlayıp peygamber olduğuma tanıklık edecek.

Densizin bu sözleri üzerine Sümâme "*Ben şimdiden tanıklık ederim ki Allah'tan başka Tanrı yoktur ve sen Allah'ın elçisisin!*" şeklindeki bir latifeyle konuyu kapatmak istedi. Ancak Me'mûn, Sümâme'nin münazaradan yan çizdiğini düşündü ve "*Meğer böyle bir şarlatana iman*

¹⁸ *el-Mustatraf*, II, 523; Ma'rûf, Nâyif, *Tarâif ve nevâdir* (I-II), Dâru'n-nefâis, 1.Baskı, 1985, Beyrut, I, 297; hikâyenin oldukça farklı varyantları için bkz. *Muhâdarâtu'l-udebâ*, IV, 163; *Nesru'd-durr*, II, 159; III, 139.

¹⁹ *Hadâiku'l-ezâhir*, s.109; *el-'Ikdu'l-ferîd*, VII, 160.

etmeye ne kadar da hevesli imişsiniz!” diyerek onun damarına basmak istedi. Bunun üzerine Sümâme de “Siz de ey halife! Bu herifin benim karmı gözlerinizin önünde becermesine ne kadar da teşneymişsiniz!” dedi. Me’mûn bu sözler üzerine gülmeye başladı, sonra da o sahte peygambere serbest bıraktı.²⁰

Anekdot -8-

Bir adam Hâlid b. Abdullâh el-Kasrî'nin (ö.126/743)²¹ valiliği döneminde peygamberlik iddiasıyla ortaya çıkıp belâgatıyla Kur’ân’ı Kerim’e meydan okumak istemişti. Hemen der dest edilerek Hâlid’in huzuruna çıkartıldı. Hâlid, bu sahte peygambere “İddia ettiğin şey nedir?” diye sordu. O da “Kur’ân’a nazîre getirebilirim!” dedi. Hâlid “Kur’ân’a neyi nazîre getiriyorsun?” deyince adam anlatmaya başladı: Allahu Teâlâ Kur’ân’da

إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ، فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحَرْ، إِنَّ شَانِتَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ.

diyor ya. İşte ben bundan daha güzelini söylüyorum:

إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْجَمَاهِرَ، فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَجَاهِرَ، وَلَا تُطْعِ كُلَّ سَاحِرٍ وَكَافِرٍ!

Biz sana kantar kantar ihsan ettik.

O halde Rabbin için sesli biçimde namaz kıl.

Hiçbir inkârcı büyücüye de kulak verme sakın!

Hâlid bu söylenenlere tahammül edemedi ve hemen boynunun vuru-lup ayrıca kazığa oturtulması emrini verdi. Ceza tatbik edildikten sonra infaz mahallinin yanından geçmekte olan şair Halef b. Halife yaklaşıp elini kazığın tahta aksamına dokundu, sonra da irticâlen aşağıdaki beyitleri söyledi:

إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْعُودَ، فَصَلِّ لِرَبِّكَ مِنْ قُغُودٍ، وَأَنَا صَامِنٌ لَكَ أَنْ لَا تَعُودَ!

Biz sana kazığı bahşettik.

Şu halde Rabbin için oturarak namaz kıl.

Ben kefilim ki: senin kurtuluşun imkânsız!²²

²⁰ *el-İkdu'l-ferîd*, VII, 162-63; *Hadâiku'l-ezâhir*, s.110.

²¹ Emevilerin önemli hizmetler deruhte eden Mekke ve Irak valilerinden Hâlid, icraatçı kişiliği ve doğru politikaları sayesinde Mekke ve Irak bölgelerinin imarında önemli roller oynamış bir şahsiyettir. Bilhassa, siyasi çalkantılar bakımından istikrarsız bir bölge olan Irak'ta henüz başlayan Hâricî ve Şii isyanlarını en başından bastırmak suretiyle huzur ve sükûnu temine çalışmıştır. Bkz. Özaydın, Abdülkerim, “Hâlid b. Abdullah el-Kasrî”, DİA, XV, 281. Yukarıdaki hikâyede sahte peygambere karşı sergilediği tavizsiz tutumun da, yine muhtemel bir fitne hareketinin önünü kesme gayretiyle ilişkisi olmalıdır.

²² *el-İkdu'l-ferîd*, VII, 159; *el-Mustatraf*, II, 523; İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dimeşk* (I-LXX), thk. 'Amr b. Ğarâme el-'Amravî, Dâru'l-fıkr, 1.Baskı, Beyrut, 1998, XVI, 143; *Muhâdarâtu'l-udebâ*, IV, 163-64; el-Muzzi, Ebu'l-Haccâc, *Tehzîbu'l-kemâl* (XXXV), thk. Beşşâr 'Avvâd Ma'rûf, Muessesetu'r-risâle, Beyrut, 1980, VIII, 113. Hikâyenin oldukça farklı bir varyantı için bkz. *Saydu'l-hâtur*, s.413.

Anekdot -9-

Peygamberliğini ilan eden bir adam halife Me'mûn'un huzuruna çıkartılmıştı. Me'mûn adama "Peygamberliğinin delili nedir?" diye sordu. O da "Aklımdan geçenleri okuyabilirim" karşılığını verdi. Me'mûn "Peki şu anda aklımdan neler geçiyor?" deyince o da "Allah sizi ıslah etsin, benim bir yalancı olduğum" dedi. Me'mûn "Bildin!" dedi ve adamı hapse gönderdi. Sözde peygamber hapisanede birkaç gün kaldıktan sonra halife onu yine huzuruna istedi, gelince de "Sen hapisteyken vahiy falan geldi mi?" diye kendisine takıldı. Adam "Hayır!" cevabını verdi. Me'mûn "Peki neden?!" diye tekrar sorunca "Çünkü vahiy melekleri hapisaneye girmezler de ondan!" yanıtını aldı. Halife bu son sözlere o kadar güldü ki, keyfi yerine geldiğinden adamın serbest bırakılmasını emretti.²³

Anekdot -10-

Me'mûn zamanında peygamberlik iddiasında bulunan bir kadın yakalanarak mahkeme edilmek üzere halifenin huzurunda çıkartılır. Sonrasında halife ile sözde kadın peygamber arasında şöyle bir diyalog gelişir:

Me'mûn: Demek peygamber olduğun söyleyen kadın sensin!

Kadın: Evet.

Me'mûn: Adın nedir!

Kadın: Fâtımetu'n-Nebiyye (Fâtıma Peygamber).

Me'mûn: Peki sen Hz. Muhammed'e iman ediyor musun?

Kadın: Elbette. O hak bir peygamberdir ve ne söylediyse doğrudur.

Me'mûn: Ama o "Benden sonra peygamber gelmeyecek (لَا نَبِيَّ بَعْدِي)" demişti!

Kadın: Ne doğru buyurmuş Sallallâhu Aleyhi ve Sellem! Lâkin, "Benden sonra kadın peygamber gelmeyecek (لَا نَبِيَّةَ بَعْدِي)" demiş miydi?!

Bu sözler üzerine Me'mûn meclistekilere dönerek "Vallahi ben pes ediyorum! İçinizde delili olan varsa buyursun ortaya koysun!" dedi, arkasından yüzünü kapatıncaya kadar kahkahayla gülmeye başladı, en sonunda da kadını serbest bıraktı.²⁴

²³ *el-Mustatraf*, II, 523; *Cem'u'l-cevâhir*, s.161; *Nesru'd-durr*, II, 156; *Nihâyetu'l-erab*, IV, 18; *Hadâiku'l-ezâhir*, s.110; *el-İkdu'l-ferid*, VII, 162.

²⁴ *Nesru'd-durr*, II, 155; *et-Tezkiratu'l-Hamdüniyye*, VII, 241; *Nihâyetu'l-erab*, IV, 17. *el-Mustatrafta* bu halife Mütevekkil olarak kaydedilmiştir. Bkz. *el-Mustatraf*, II, 523.

Anekdot -11-

Adı Nuh olan bir adam peygamber olduğunu söyleyip duruyordu. Yakın bir dostu onun bu taşkınlıklarına mani olmak istiyor, ancak o bir türlü akıllanmıyordu. Sonunda halife, fitnenin önünü kesmek için Nuh'un ölüm fermanını imzaladı, gemi direği gibi bir kazığa oturtulmasını emretti. Cezanın infazından hemen sonra ona bu vaziyette tesadüf eden arkadaşının söylediği şu oldu: “*Ey Nuh! Sonunda Nuh peygamberin o çok özendiğin gemisinden sahip olabildiğin yegâne şey geminin direği oldu.*”²⁵

Anekdot -12-

Adamın biri kendisinin Mûsâ b. İmrân olduğunu söyleyip peygamberlik iddiasında bulunmuştu. Halife Mehdi bu adamın derhal huzura getirilmesini emretti. Akabinde halife ile bu adam arasında şöyle bir konuşma geçti:

Mehdî: Sen kimsin?

Sahte peygamber: Ben Kelimullâh Mûsâ'yım.

Mehdî: Öyleyse elindeki de ejderhaya dönüşen âsân olmalı?

Sahte peygamber: Evet.

Mehdî: Madem öyle, asânı yere bırak ve bir ejderhaya dönüşmesini emret bakalım!

Sahte peygamber: Hele siz, Firavun'un yaptığı gibi ﴿أَنَا رَبُّكُمْ الْأَعْلَى﴾ “*Ben sizin en yüce Rabbinizim (Nâziât, 24)*” deyin ki, ben de onu Hz. Musa gibi bir ejderhaya çevireyim!

Halife bu pratik cevaba gülüp adamın nüktesini de oldukça başarılı buldu. Derken ortaya bir sofraya kuruldu. Halife “*Bugün bir şeyler yiyip içmiş miydin?*” diye sorunca, adam “*Akıl ne kutlu bir nimet! Yiyip içeceğim bir şeyler olsaydı, semtinizde ne işim olurdu?*” karşılığını verdi. Şarlatanın maksadını anlayan halife bu sözleri de beğendiğinden adamın bazı ihtiyaçlarını gördü.²⁶

²⁵ *el-Mustatraf*, II, 523; *Nesru'd-durr*, II, 159; *Nihâyetu'l-erab*, IV, 19; *Hadâi-ku'l-ezâhir*, s.110; *el-'İkdu'l-ferîd*, VII, 162; *Muhâdarâtu'l-udebâ*, IV, 164.

²⁶ *Nesru'd-durr*, II, 155. Hikâyenin daha muhtasar ve kısmen farklı versiyon-ları için bkz. *et-Tezkiratu'l-Hamdüniyye*, VII, 241; *Nihâyetu'l-erab*, IV, 17; *Cem'u'l-cevâhir*, s.161. Halife Vâsık Billah dönemine ilişkin anlatılan bir sahte peygamber hikâyesinde de benzer öğeler yer almaktadır: Vâsık döneminde bir adam peygamber olduğunu söylüyordu. Vâsık bu adamı sa-raya çağırttı. Adam huzura girdiğinde halife bir havuz kenarındaydı. Vâsık “*Elin-deki değnekle şu suya dokunup ikiye ayır da görelim*” dedi. Sahte peygamberin buna yanıtı “*Sen evvelâ 'Ben sizin en yüce Rabbinizim (Nâziât, 24)' de bakalım!*” olunca Vâsık tek kelime edemedi. Sonra da verilen cevaba güldü ve adamın hapse atılmasını istedi. Bkz. *Muhâdarâtu'l-udebâ*, IV, 164-65.

Anekdot -13-

Adamın birisi, Basra'da nübüvvet iddiasında bulunmuştu. Elleri bağlı bir vaziyette vali Süleyman b. Ali'nin huzuruna getirildiğinde aralarında şöyle bir konuşma cereyan etti:

Süleyman: Sen gönderilmiş (salıverilmiş) (نَبِيٍّ مُّرْسَلٍ) bir peygamber misin?

Sahte Pey: Şu anda sadece elleri bağlı bir peygamberim (نَبِيٍّ مُّغَيِّدٍ)!

Süleyman: Tüh sana! Seni kim peygamber yaptı?

Sahte peygamber: Bir peygamberle böyle mi konuşulur itikatsız herif! Vallahi ellerim bağlı olmasaydı Cebrâil'e emreder ve burayı başınıza yıktırırdım!

Süleyman: Elleri bağlı olunca peygamberin duası kabul olunmuyor mu yoksa?!

Sahte peygamber: Aynen öyle. Özellikle de derdest edildiklerinde duaları göğe yükselmez!

Süleyman: (Gülerek) öyleyse seni serbest bırakıyorum. Şimdi Cebrâil'e emret, eğer sana itaat edip burayı başımıza yıkarsa biz de sana iman eder, söylediklerini tasdik ederiz!

Bunun üzerine sahte peygamber

﴿فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّىٰ يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ﴾

Onlar acıklı azâbı görmedikçe asla iman etmezler. (Yunus:88)

ayetini okuyunca bu sözler üzerine Süleyman gülmeye başladı adamın durumunun araştırılmasını istedi. Onun bir meczup olduğu kanaati hasıl olunca da kendisini serbest bıraktı.²⁷

Anekdot -14-

Horasan'da dokumacılıkla iştigal eden bir adam peygamberlik iddiasıyla ortaya çıkmış, derhal yakalanarak valinin huzuruna çıkartılmıştı. Vali önce adama mesleğini sordu. Dokumacı olduğunu öğrendiğinde -biraz da adamın sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel durumuyla alay etmek için- "Hımm, demek dokumacı bir peygamber!" dedi. Bunun üzerine o da -peygamberlik vazifesinin maddi itibarla ilişkisi olmadığını vurgulamak üzere- "Yoksa sen kuyumcu bir peygamber mi bekliyordun?!" deyip sonra da

﴿اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ﴾

Peygamberliği kime vereceğini en iyi Allah bilir. (Enâm:124)

ayetini okudu.²⁸

²⁷ el-İkdu'l-ferîd, VI, 143; VII, 158; Nesru'd-durr, II, 156; Hadâiku'l-ezâhîr, s.108.

Anekdot -15-

Peygamberlik iddiasında bulunan bir adamı müteakip günlerde meyhanede görenler “Bir peygamberin meyhaneye adım atması görül-müş şey değil!” diyerek sıkıştırmak istemişler. Ne var ki sahte peygamber içinde bulunduğu duruma güzel bir kılıf uydurmuş: “Ben buraya, bu rezil mekânı iyice tanıyayım da bir daha semtine uğramayayım diye geldim!”²⁹

Anekdot -16-

Bir adam, Me'mûn'un hilafeti döneminde peygamber olduğu iddiasıyla ortaya çıkmıştı. Me'mûn, imamet ve hâciblikle (صاحبُ المُصَلَّى) görevlendirdiği Sâlih b. Ali'ye “Şununla münâzara edip köşeye sıkıştır-sana!” deyince, Sâlih ile bu sahte peygamber arasında şu diyalog geçti:

Sâlih: Söyle bakalım, neyin nesisin sen?

Sahte peygamber: Ben bir peygamberim.

Sâlih: Delilin ve mucizen nerede hanı?

Sahte peygamber: Sizler Hz. Muhammed'in her neyi haber verdiyse aynen vâki olduğunu söylemiyor muydunuz?

Sâlih: Evet, doğru.

Sahte peygamber: Ben herhangi bir haber vermiş değilim ki, hemen oluversin!³⁰

Anekdot -17-

Me'mûn devrinde bir adam peygamberliğini iddia etmişti. Görevli-ler kendisini yakalayıp saraya, halifenin huzuruna getirdiklerinde halife ile sahte peygamber arasında şöyle bir konuşma geçti:

Me'mûn: Söyle bakalım, derdin nedir senin?

Sahte peygamber: Ben bir peygamberim.

Me'mûn: Peki delilin var mı?

Sahte peygamber: Benden ne isterseniz yapmaya kâdirim.

Me'mûn o sırada önünde duran bir kilide işaretle “Şunu al ve hemen aç bakalım” deyince, sahte peygamber “Allah iyiliğinizi versin efendim” dedi, “ben çilingir olduğumu iddia ettim mi hiç?! Ben sadece bir peygamberim!” Bu sözler Me'mûn'u güldürdü. Akabinde adamdan bir daha böyle şeyler yapmayacağına dair söz aldı, sonra da kendisini bazı hediyelerle gön-derdi.³¹

²⁸ Hadâiku'l-ezâhir, s.111. Hikâyenin kısmen farklı versiyonları için bkz. Cem'u'l-cevâhir, s.161; Nesru'd-durr, II, 156.

²⁹ Nesru'd-durr, II, 156.

³⁰ Nesru'd-durr, II, 157.

³¹ et-Tezkiratu'l-Hamdûniyye, VII, 242; Nesru'd-durr, II, 157; Nihâyetu'l-erab, IV, 18.

Anekdot -18-

Peygamberlik iddiasında bulunduğu söylenen bir adamın, yakalanıp mahkeme edildikten sonra idamına karar verilmişti. İnfaz için kılıç ve kütük talep edilince sahte peygamber ile çevresindekiler arasında şöyle bir diyalog gelişti:

Sahte peygamber: Beni neden öldürüyorsunuz?

Mahkeme heyeti: Çünkü sen peygamber olduğunu iddia ettin.

Sahte peygamber: Ben peygamber falan değilim!

Mahkeme heyeti: Peki nesen öyleyse?

Sahte peygamber: Ben sıddikler zümresinden bir ferdim!

Bunun üzerine cezâ için kırbaç getirilmesi istendi. Sahte peygamber yine “*Beni neden kırbaçlayacaksınız?*” diye sordu. Onlar da “*Kendini sıddik zannettiğin için*” dediler. Adam bu sefer de “*Ben sıddik falan değilim!*” diye inkâr etmek istedi. Heyet bir kez daha “*Peki nesen?*” diye yineledi. Sahte peygamber “*tâbiin neslinden biriyim*” dedi. Bu defa da heyet “*Sopa!*” diye talepte bulundu. Adam neden kendisini sopalamak istediklerini sorunca “*Kendini, asılsız vasıflarla nitelediğin için seni bir güzel terbiye etmek istiyoruz*” dediler. Bunun üzerine adam şöyle dedi: “*Yazıklar olsun size! Daha demincecik bir peygamberdim. Yoksa siz beni, peygamberlik makamından normal insan mertebesine şipşak indirmek mi istiyorsunuz? Böyle bir tenzil-i rütbe için hiç olmazsa bir gün süre tanınmalısınız!*”³²

Anekdot -19-

Halife Mütevekkil döneminde peygamberlik iddiasıyla ortaya çıkan bir adam der dest edilip huzura getirilmişti. Sorgulanması esnasında halife ile aralarında şöyle bir diyalog geçti:

Mütevekkil: Peygamber olduğunu gösteren kanıt veya mucizen nedir?

Sahte peygamber: Bana mucize falan verilmedi. Aslında ben Cebrail’e “*İnsan milleti bu konuda muhalif, antipatik, ve hoyrat olur. Bu yüzden benim elime sağlam bir mucize vermelisin*” diye ısrarda bulunmuştum. Ancak o bana “*Sen işine koyul! Misyonun da şu: Bağdat ahalisi, kadı efendinin homoseksüel (lütî) mi yoksa zinâkâr (seks manyağı) mı olduğu hususunda fikir ayrılığına düştü. Git ve onları bu konuda aydınlat!*” dedi.

Mütevekkil: Peki Cebrail sana kadı efendinin durumu için ne dedi?

Sahte peygamber: Zinâkârın önde gideni.

Bu son söz üzerine Mütevekkil kahkahayı patlattı, sonra da adama bazı hediyeler verip yolladı.³³

³² Nesru’-d-durr, II, 158; Nihâyetu’-lerab, IV, 19.

³³ Nesru’-d-durr, II, 158.

Anekdot -20-

Halife Me'mûn zamanında bir adam kendisinin أَحْمَدُ النَّبِيِّ (Ahmet Peygamber) olduğunu söylüyordu. Derhal der dest edilip saraya götürüldü. Me'mûn "Bir haksızlığa uğramadığına göre adalet beklemiyorsundur herhalde?!" biçiminde ürkütücü bir girizgâh yapınca, adam "Aslında, arazimle ilgili olarak bana haksızlık edilmişti, buraya o mesele için geldim" diyerek derdini anlatmaya başladı. Halife bu adamın sorununu dinleyip kendisine yapılan haksızlığı da giderdikten sonra "Herhalde en baştaki iddia falan kalmadı ortada, değil mi?!" diye sordu. Bu sefer adam -söylediği أَحْمَدُ النَّبِيِّ ibaresinin bir isim değil, bir cümle olarak yorumlanabilecek farklı bir okuma biçimine dikkat çekerek- şöyle cevap verdi:

أَنَا أَحْمَدُ النَّبِيِّ فَهَلْ تَذُمَّهُ أَنْتَ؟

Ben Peygambere methiyeler söyleyen kişiyim;
yoksa sen Onu kötülüyor musun?!³⁴

Anekdot -21-

Peygamber olduğunu söyleyen bir adam halife Me'mûn'un huzuruna getirilmişti. Me'mûn "Rabbın sana ne vahyetti, hadi söyle bize" diye tehditvârî bir üslupla sorunca, sahte peygamber "Rabbim bana, Me'mûn'a sakın bir şey söyleme ve tebliğ için doğruca Hindistan'a git buyurdu" dedi. Kaçamak cevaptaki zekâ pırıltısını beğenen Me'mûn gülmeye başladı, sonra da adamı serbest bıraktı.³⁵

Anekdot -22-

Mütevekkil'in huzuruna gelen bir adam o mecliste peygamber olduğunu iddia etmişti. Meclistekilerden biri bu sahte peygamberden Cebrail'i tarif etmesini istedi. Adam Cebrail'i tarif etti ancak kanatlarından hiç söz etmedi. Bunun üzerine şarlatanın eksiğini yakaladığını düşünen muhatabı "Nihayet açık verdin! Bize Cebrail'in kanatlarından hiç bahsetmedin. Hâlbuki vahiy meleğinin kanatlı oluşundan hiçbirimizin şüphesi yok!" dedi. Bunun üzerine sahte peygamber şöyle bir çıkış yolu buldu: "Galiba Cebrail bana geldiğinde çömelmiş vaziyetteydi, o yüzden kanatlarını fark etmemiş olmalıyım!"³⁶

³⁴ et-Tezkiratu'l-Hamdüniyye, VI, 61, VIII, 261; Nesru'd-durr, II, 156; Rabî'u'l-ibrâr, II, 238; el-Mustataf, II, 522; Muhâdarâtu'l-udebâ, IV, 165.

³⁵ Nesru'd-durr, II, 159; Muhâdarâtu'l-udebâ, IV, 165.

³⁶ Nesru'd-durr, II, 159; et-Tezkiratu'l-Hamdüniyye, IX, 453-54.

Anekdot -23-

Mütevekkil'in hilafet yıllarında bir adam peygamber olduğunu söylemiş, bu sebepten yakalanıp huzura çıkartılmıştı. Sonrasında halife ile aralarında şu diyalog geçti:

Mütevekkil: Sen hangi işle uğraşıyorsun?

Sahte peygamber: Kelleciyim.

Mütevekkil: İğrenç ve pis bir meslek.

Bu hakaret üzerine adam meclisi terk etmek için çalımla davranacak oldu. Ancak halife "Hayrola, nereye?" diye sorunca sahte peygamber "Nereye olacak, gidip Cebrail'e 'Bu adamlar mesleği kellecilik olan bir peygamberden tiksiniyorlar. İyisi mi siz onlara parfümcü bir peygamber gönderin' diyeceğim!" dedi.³⁷

Anekdot -24-

Halife Me'mûn döneminde peygamber olduğunu söyleyen bir adam, bizzat halife emriyle der dest edilip huzura çıkartılmıştı. Sonrasında halife ile aralarında şu diyalog geçti:

Me'mûn: Mucizen ve peygamber olduğunun kanıtı olan şey nedir?

Sahte peygamber: Bizzat Kuran-ı Kerim. Zira Hz. Allah Kur'ân-ı Kerim'inde "Allah'ın yardımı ve fetih geldiğinde (Nasr, 1)" buyuruyor ya? İşte o Fetih benim!" Halife, muhatabını köşeye sıkıştırmak için bir hamle yapma ihtiyacıyla şöyle bir soru sordu: "Pekala buradaki peygamberlik görevi Fetih adını taşıdığı için sadece sana mı özgü, yoksa adı Fetih olan her peygamber için de geçerli mi?". Ancak sahte peygamberin buna verdiği yanıt halifenin sorusunu boşa çıkaracak nitelikteydi: "Cenâb-ı Hak Kuran-ı Kerim'de "Muhammed, Allâh'ın elçisidir (Fetih, 29" buyuruyor. Sence elçilik görevi Hz. Muhammed'e mi, yoksa adı Muhammed olan herkese mi özgü?" Me'mûn bu parlak cevaba güldü. Arkasından adamdan nedâmet göstermesini talep etti, sonra da kendisini serbest bıraktı.³⁸

Anekdot -25-

Meczubun biri peygamber olduğunu söyleyip ortalarda dolaşıyordu. Muhatap olduğu insanlar mucize olarak ne gösterebileceğini kendisine sordular. O da "Sizin peygamberiniz size ne göstermişti?" dedi. Onlar "Bizim peygamberimiz, doğum yapmamış bir deveden süt sağmıştı" dediler. Bunun üzerine emsalinden geri kalmak istemeyen sahte peygamber "O da bir şey mi?" dedi, "ben kısır olanından bile gürül gürül süt sağıyorum".³⁹

³⁷ et-Tezkiratu'l-Hamdûniyye, IX, 453; Nesru'd-durr, II, 159.

³⁸ Nesru'd-durr, II, 159.

³⁹ Nesru'd-durr, II, 159.

Anekdöt -26-

Adamın birisi Mehdî zamanında peygamberlik iddiasında bulunmuştu. Mehdî, adamın huzura getirtilmesini emretti. Adam getirilince Mehdî ile aralarında şöyle bir diyalog cereyan etti:

Mehdî: Sen peygamber misin?

Sahte Peygamber: Evet.

Mehdî: Ne zaman görevlendirildin?

Sahte Peygamber: Ne zaman gönderildiğimi ne yapacaksın?!

Mehdî: Peygamberlik sana nerede geldi?

Sahte Peygamber: Ne olacak, herhangi bir yerde! Vallahi peygamberlerle konuşma biçimi böyle değildir. Uzun etme! Şayet inanmaya niyetin varsa sana söylediklerimi harfiyen yerine getir. Yok, inkâr cihe-tindeysen sen yoluna, ben yoluma!

Mehdî: Olmaz öyle şey! Seni bırakacak olursak din bundan zarar görür!

Sahte Peygamber: Bak sen! Sen, kendi dinin zarar görecekt diye öfkeleneceksin, ama benim dinim söz konusu olduğunda ben sineye çekeceğim, öyle mi? Yemin ederim ki, benim Ma'n b. Zâide,⁴⁰ Hasan b. Kahtabe⁴¹ vb. destekçilerim var!

Mehdî: (gülerek Kadı Şüreyk'e döner) Bu adam hakkında sen ne diyorsun?

Sahte Peygamber: (Hemen lafa girerek) Benim hakkımda ona danışıyorsun, bana niye bir şey sormuyorsun?

Mehdî: Anlat bakalım!

Sahte Peygamber: Sence ben kâfir miyim, mümin miyim?

Mehdî: Kâfir.

Sahte Peygamber: Cenâb-ı Hakk buyuruyor ki:

﴿وَلَا تُطِيعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ وَدَعْ أَذَاهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ﴾

İnkarcılara, ikiyüzlülere itaat etme; bırak eziyetlerini; Allah'a güven, güvenilecek olarak Allah yeter. (Ahzâb:48)

Öyleyse, sen de bana ne itaat et ne de eziyet! Beni zayıf ve miskinlerle baş başa bırak. Zira peygamberlerin gerçek tâbileri onlardır. Ben de krallara ve zorbalara karışmam. Çünkü onlar Cehennem odunudurlar.

⁴⁰ Fesâhat ve belâgati ile şöhret bulmuş, cesur ve cömert Araplardan. Emevi ve Abbâsi dönemlerini görmüş, halife Mansur tarafından önce Yemen'e, daha sonra da Sicistan'a vâli olarak atanmıştır.

⁴¹ Abbâsi dönemi başlarında kahramanlığı ile öne çıkan komutanlardan. Halife Mansur, kendisini Erminiye vâlisi yapmış, sonra da Ebû Müslim el-Horasânî'ye yardım etmesi için geri çağırmıştır.

Mehdî adamın bütün bu cevaplarına güldü, sonra da zararsızlığına hükmederek adamı salıverdi.⁴²

Anekdot -27-

Halef b. Halife anlatıyor: Ben Bağdat'ta 'Abdullah b. Hâzım'ın meclisinde oturuyordum. Baktım ki insanlar nübüvvet iddiasında bulunan bir adamın çevresinde halka olmuş, kendisini sıkıştırmaya çalışıyorlar. 'Abdullah b. Hâzım ona "Sen gerçekten peygamber misin?" diye sordu. Adam "Evet" dedi. "Peki, kime gönderildin?" diye tekrar sordu. Bu defa "Allah'ın rahmetinden kovulmuş Şeytan'a" cevabını verdi. Bunun üzerine Abdullah gülmeye başladı ve "Zararsız bir adam. Bırakın, Allah'ın rahmetinden kovulmuş Şeytan'ı yola getirmeye gitsin!" dedi.⁴³

Anekdot -28-

Muhammed b. 'Attâb anlatıyor: Ben Harun Reşîd'in halifelik yıllarında Rakka'da iken, oldukça yakışıklı bir adamın çevresinde halka olmuş bir grup insana tesadüf etmişim. Yaklaşarak "Nedir bu adamın meselesi?" diye sordum. Hep bir ağızdan "Peygamber olduğunu iddia ediyor" dediler. Ben inanmayarak "Adamcağıza iftira ediyorsunuz" deyince, adam başını kaldırıp bana doğru dönerek "Bu insanların yalan söylediğini de nereden çıkardın?" dedi. Ben "Ne yani, şimdi sen peygamber misin?" diye sordum. "Evet" diye doğruladı. Ben herifi biraz sıkıştırmak için "Peki delilin nedir?" diye sordum. "Delilim senin bir piç oluşundur" karşılığını verdi. "Demek insanlara iftira eden bir peygamber!" diye taaccübümü ifade ettim. "İşte ben tam da bu iş için gönderildim!" dedi. "Öyleyse ben de senin kendisi için gönderildiğin şeyi apaçık inkâr ediyorum!" dedim. Cevâben ﴿فَمَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ﴾ "Kim de inkâr ederse, kendi aleyhinedir (Fâtır: 39)" mealindeki ayeti okudu. Bu esnada adamın kafasının keline nereden geldiği belli olmayan bir taş isabet etti. Bunun üzerine "Bu taşı atan da o... çocuğudur!" deyip sonra da başını göğe kaldırdı ve "Ey Allah'ım, ey Hz. Cebrail! Böylesine cahil bir topluluğa gönderdiğinizden ötürü bana hiç de lütuf etmiş sayılmazsınız!" dedi.⁴⁴

Anekdot -29-

Muhammed b. Gıyâs anlatıyor: Bir adam halife Me'mûn devrinde peygamberlik iddiasıyla ortaya çıkmıştı. Me'mûn, kadısı Yahyâ b. Eksem'e "Hadî kalk da kılık kıyafet değiştirip şu adamın neyin peşinde bir olduğunu öğreniverelim" dedikten sonra birlikte hazırlanıp gece vakti adamın kapısına vardılar. Durumunu gizleme çabasında olan adam

⁴² Nesru'd-durr, II, 158-59; el-'Ikdu'l-ferîd, VII, 159; Hadâiku'l-ezâhir, s.110.

⁴³ Hadâiku'l-ezâhir, s.109; el-'Ikdu'l-ferîd, VII, 160.

⁴⁴ el-'Ikdu'l-ferîd, VII, 160; Hadâiku'l-ezâhir, s.109.

çalan kapıya “Kim o?” dediğinde, dışarıdakiler “*Senin vasıtanla Müslüman olmak isteyen iki kişi*” karşılığını verdi. Bunun üzerine sahte peygamber kapıyı açtı, Me’mûn ve kadı Yahyâ içeri girdi. Me’mûn bu adamın sağ tarafına Yahyâ da sol tarafına oturdu. Akabinde halife ile bu şarlatan arasında şöyle bir diyalog geçti:

Me’mûn: Kime gönderildin?

Sahte peygamber: Bütün insanlara.

Me’mûn: Pekâlâ, sana vahiy doğrudan Cebrail kanalıyla mı geliyor; veya mesajı rüyâ-ı sâdika yoluyla mı alıyor; veyahut ta gaybten bazı ilhamlar mı alıyorsun?

Sahte peygamber: Vahye hem ilhamlar yoluyla, hem de bizzat konuşarak mazhar oluyorum.

Me’mûn: Vahiy kelim türünde olduğunda seninle kim konuşuyor?

Sahte peygamber: Tabii ki Cebrail.

Me’mûn: Sana genelde hangi saatlerde geliyor?

Sahte peygamber: Gece olup da siz gelmeden az önce.

Me’mûn: Peki en son geldiğinde sana ne dedi?

Adeta soru yağmuruna tutulan ve buna canı çok sıkılan sahte peygamber, Me’mûn’un kendisine en son yönelttiği bu soruya şu cevabı verdi:

Sahte peygamber: Az sonra yanına iki adam gelip biri sağına diğeri soluna oturacak. Sol tarafına kurulacak olan adam var ya, işte o dünyanın gelmiş geçmiş en ibnesidir (الْوَطُّ خَلَقَ اللهُ).

Me’mûn adamın bu beklenmedik yorumu üzerine kahkahayı patlattı ve hemen “*Ben senin Allah’ın elçisi olduğuna kesinlikle iman ediyorum!*” deyip Yahyâ ile birlikte gülüşerek oradan ayrıldı.⁴⁵

Anekdote -30-

Bir Küfe’li anlatıyor: Bir gün bir arkadaşım bana gelerek “*Küfe’de bir peygamber zuhur etmiş, gidip kendisiyle konuşalım, bakalım ne diyor?*” dedi. Birlikte adamın evine gittik. Bir de baktık ki, suratında meymenet olmayan Horasanlı bir ihtiyar. Gözlerinden birini kaybetmiş olan yanımdaki dostum bana “*Soru faslını bana bırak!*” dedi, ben de “*Pekâlâ*” deyip olacakları izlemeye başladım. Şöyle bir diyalog gelişti:

Arkadaşım: Allah aşkına, neyin nesisin sen?!

Sahte peygamber: Bir peygamberim.

Arkadaşım: Peki delilin nedir?

Sahte peygamber: Bak şimdi, senin sağ gözün yok ya; sen o sol gözünü de çıkarıp kendini tamamen kör yapacaksın, sonra benden görme

⁴⁵ el-’Ikdu’l-ferid, VII, 161; Hadâiku’l-ezâhir, s.109; el-İtlidi, İlamu’n-nâs bi-mâ va-ka’a li’l-berâkime ma’a Beni’l-Abbâs, thk. Emin Abdulcâbir el-Buhayri, el-’Âfâku’l-’arabiyye, 1.Baskı, Kahire, 1998, s.311.

yetini geri isteyeceksin ben de bir mucize olarak sana derhal gözlerini iade edeceğim.

Ben bu sözler üzerine arkadaşşıma dönüp “Adam sana gayet makul bir teklifte bulundu, hadi çıkar o sol gözünü de!” deyince, arkadaşım öfkelenerek “O kadar hevesliysen sen iki gözünü çıkar da, onları sana iade etsin!” dedi. Sonra da meclisi terk edip oradan ayrıldık.⁴⁶

Anekdot -31-

Hâlid adında bir adam Abdülmelik b. Mervân'ın hilâfet yıllarında nübüvvet iddiasıyla ortaya çıkmıştı. Halife bu adamın canlı olarak çarımıha gerilmesini emretti. Hazırcevap bir karaktere sahip olan sahte nebi infaz sırasında

﴿أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَنْ يَقُولَ رَبِّيَ اللَّهُ﴾

Siz bir insanı, surf “Rabbim Allah’tır” dediği için öldürmeye mi yelteniyorsunuz? (Gâfir:28)

ayetini okudu. Adamın bir Kuran ayetini bu şekilde münasebetsizce kullanmasına öfkelenen meclisteki zevattan biri, mızrağıyla adama bir yanından dürtmek istedi, ancak mızrak kırılıverdi. O sırada infazı seyretmeye gelen sahte peygamberin inananları bunu bir mucize addederek hemen secdeye kapandılar. Duruma öfkelenen Abdülmelik yere bir çizgi çekti ve o sırada yanında duran Ebû Zur’a’ya “Mızrağını al ve adamın sol tarafından sok! Zira herifin sağ tarafını Şeytan kolluyor” dedi. Ebû Zur’a mızrağı eline aldı, adamın bel hizasından sokup ucunu sırt bölgesinden çıkardı. Bunun üzerine Abdülmelik de

﴿جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ﴾

Hak geldi, batıl zâil oldu. (İsrâ:81)

ayetini okudu.⁴⁷

Anekdot -32-

Bir sahte peygambere “mucizen nedir?” diye sorulmuştu. O da, “Bana bir câriye getirin, onunla cima edip gebe bırakayım. Akabinde kendisinden doğacak çocuğun anında konuştuğuna şahit olun” dedi. Çevresindeki kurnaz kimseler “İşte sana bir koyun, eğer onu gebe bırakabilirsen senin peygamber olduğuna kanaat getireceğiz” dediler. Planı bozulan sahte nebi “Anladığım kadarıyla sizin bir peygambere değil damızlık bir koça ihtiyacınız varmış!” yorumunda bulundu.⁴⁸

⁴⁶ Hadâiku’l-ezâhir, s.109; el-‘Ikdu’l-ferîd, VII, 161-62.

⁴⁷ Belâzûri, Ensâbu’l-eşrâf, thk. Süheyl Zekkâr, Riyâd Zirikli, Dâru’l-fikr, 1. Bas-ki, Beyrut, 1996, VII, 262.

⁴⁸ Muhâdarâtu’l-udebâ, IV, 165.

Anekdot -33-

Küfe'de içkiyi helal kıldığı söylenen bir peygamber zuhur etmiş, daveti sırasında da içki müptelalığıyla meşhur İbn 'Ayyâş'a tesadüf etmişti. Adam İbn 'Ayyâş'ı takipçileri arasına dâhil edeceğini umarak "İçkiyi helal kılan bir peygamber gönderildi, haberin oldu mu?" diye sordu. Sahte peygamberin maksadını bilen ve kendisinde alaca hastalığı bulunan İbn 'Ayyâş'ın yanıtı oldukça pragmatikti: "(Tıpkı Hz. İsa'nın yaptığı gibi) alaca hastalığımı ve körlüğümü tedavi etmediğin sürece sana inanamam".

Daha sonra bu adam valinin huzuruna getirildi. Vali, yaptıklarından vazgeçip tövbe etmesini istediysen de adam buna yanaşmadı. O sırada meclise bu sahte peygamberin annesi geldi, gözyaşları dökerek o da oğlunu ikna etmeye çalıştı. Ancak adam "Sen bu işe karışma! Allah senin yüreğine Hz. Musa'nın annesinin yüreğine bahşettiği tahammül gücünü versin" dedi. Akabinde şefaathçi olarak babası huzura çıktı, ancak ona da "Sen bu işe karışma ey Âzer! (bu hitapla kendisini kurban edilmek isteyen Hz. İbrahim'in yerine koymuş oluyor)" dedi. Bunun üzerine vali bu ısrarcı sahte peygamberin idamına hükmetti. Sonra da öldürülüp çar-mıha gerildi.⁴⁹

Anekdot -34-

Adamın biri halife Mehdî devrinde peygamber olduğu iddiasıyla ortaya çıkmış, sorgulanmak üzere derhal saraya çağrılmıştı. Adam getirildikten sonra halifeye aralarında şu diyalog cereyan etti:

Mehdî: Evet durum nedir?

Sahte peygamber: Ben bir peygamberim.

Mehdî: Kime gönderildin?

Sahte peygamber: Ne kadar da meraklısın öyle, üstüne vazife olmayan şeye karışma!

Mehdî: Kime gönderildin?! Söyle, yoksa idam fermanını imzalarım!

Sahte peygamber: Horasan ahalisine.

Mehdî: Peki neden orada değilsin de buradasın?

Sahte peygamber: Yol param yok ki!

⁴⁹ *el-'İkdu'l-ferîd*, VII, 161. Hikâyenin oldukça farklı bir versiyonu için bkz. et-Tevhîdî, Ebû Hayyân, *el-İmtâ' ve'l-muânese*, thk. Muhammed Hasen İsmâîl, Dâru'l-kutubi'l-İlmiyye 1.Baskı, Beyrut, 2003, s.494; es-Safedî, *el-Vâfi bi'l-vefeyât* (I-XXIX), thk. Ahmed el-Arnâ'üt, Türkî Mustafa, Dâru İhyâit-turâsi'l-'Arabî, 1. Baskı, Beyrut, 2000, X, 153.

Mehdî bu son söz üzerine gülmeye başladı. Düzenbaz adama yol parası verilmesini söyleyip akabinde de “*Bu adam kafayı yemiş!*” dedi.⁵⁰

Anekdot -35-

Adamın biri halife Hârûn Reşid devrinde nübüvvetini iddia etmiş, halife de kendisini yakalatarak kırbaç cezasına çarptırmıştı. Sahte peygamber kırbaçları yediği sırada acıdan feryad ederken, cezanın infazını izlemeye gelen oğlu da

﴿فَاضْبِرْ كَمَا صَبِرَ أَوْلُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ﴾

O halde, (Ey Rasûlüm, kâfirlerin eziyetlerine karşı), azim ve irade sahipleri olan peygamberlerin sabrettiği gibi sen de sabret! (Ahkâf:35)

mealindeki Kuran ayetini babasına hatırlatarak ona destek olmaya çalışıyordu. Bu tavır Hârûn Reşid’i güldürdüğünden adamın serbest bırakılmasını emretti.⁵¹

Anekdot -36-

Bir adam peygamberlik iddiasında bulunmuş, mülki âmir de adamın idamına hükmedip infaz sonrasında da cesedinin şehirde ibret-i âlem için dolaştırılmasını emretmişti. Cezâyı duyan peygamber müsveddesi kurtuluşu ağız değiştirmekte buldu ve aşağıdaki beyitleri okuyarak gerçek bir peygamber olmadığını itiraf etti:

أَنَا مَا لِي وَالتُّبُوَّةَ   لَيْسَ لِي بِالنَّاسِ قُوَّةَ
تَرَكَوْا بَطْنِي وَظَهْرِي   فِيهِمَا عَشْرُونَ كُوَّةَ

Bendeniz kim, peygamber olmak kim?! Halk nezdinde bir itibarım da yok. (Öyle olsaydı) insanlar beni sırtımdaki 20 kemik sayılacak kadar aç-sefil bırakmazlardı.⁵²

⁵⁰ *Cem‘u’l-cevâhir*, s.298.

⁵¹ *Muhâdarâtu’l-udebâ*, IV, 164.

⁵² *Muhâdarâtu’l-udebâ*, IV, 164.